خارج الفقه

۲۳-۱۰-۱۴۰۲فقه اکبر ۲

۵۲

(مکتب و نظام قضایی اسلام)

دراسات الاستاذ:

مهدي الهادوي الطهراني

مکتب و نظام قضایی اسلام

ضرورت وجود قانون

تساوی تمام آحاد مسلمین در برابر قانون

رسیدگی عادلانه به دعاوی

سرعت در احقاق حق

اصل برائت

استقلال قاضی

رعایت امور موجب عدالت ثبوتی و اثباتی از سوی کارگزاران قضایی

سهولت مراجعه به سیستم قضایی

غیر قابل بازگشت بودن حکم قضایی مگر در صورت بطلان مستندات

قاضی

مشاوران قاضی

هیأت منصفه

دادستان

وکیل مدافع

تحقق امنیت در جامعه

حاکمیت قانون در جامعه

رسیدن ذی حق به حق خود

رفع خصومت

جلوگیری از تحقق جرم فردی و اجتماعی

تامین حقوق شهروندی

عدالت ثبوتی و اثباتی دستگاه قضا

انواع قاضی

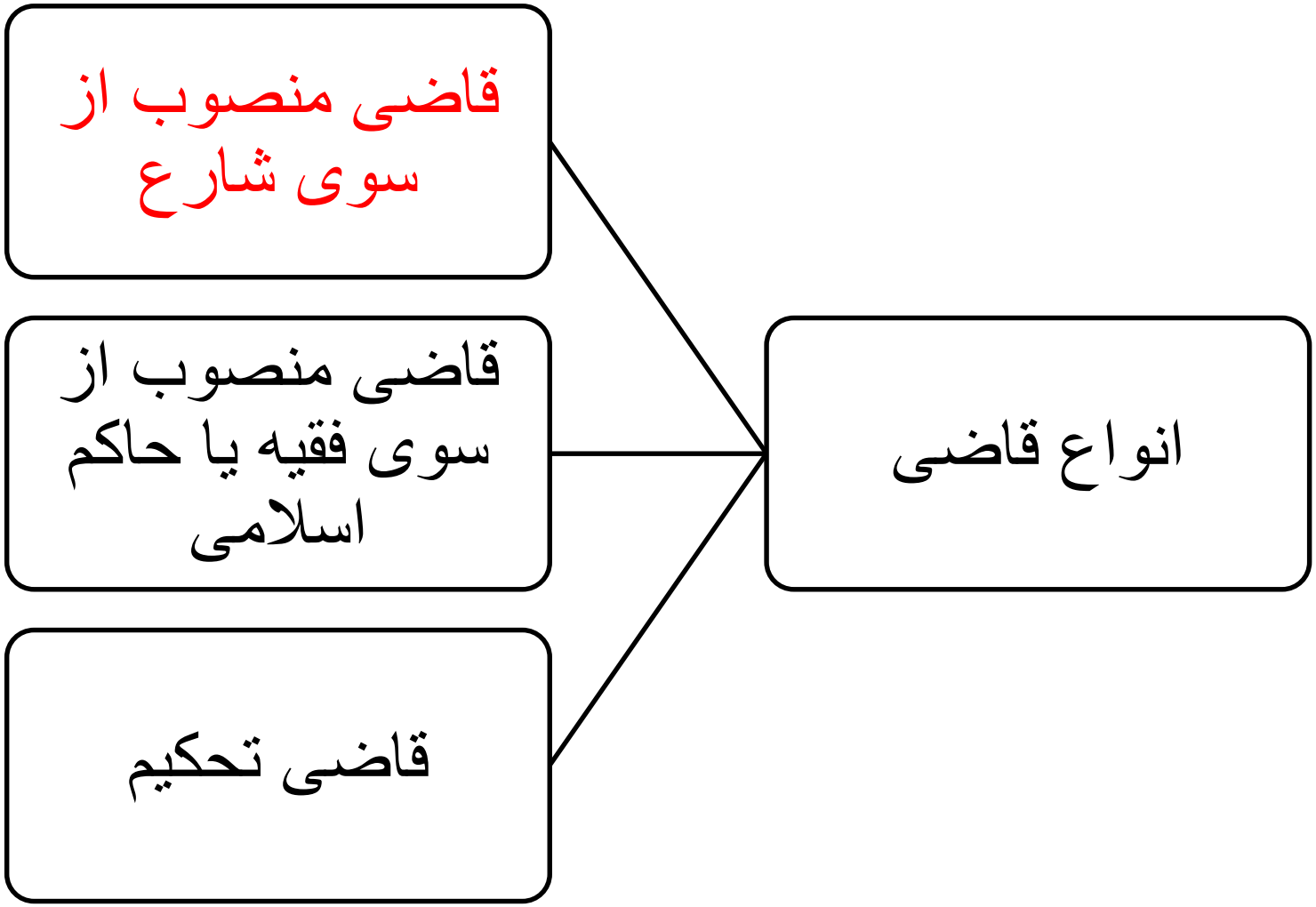

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، ص ۷۳

انواع قاضی

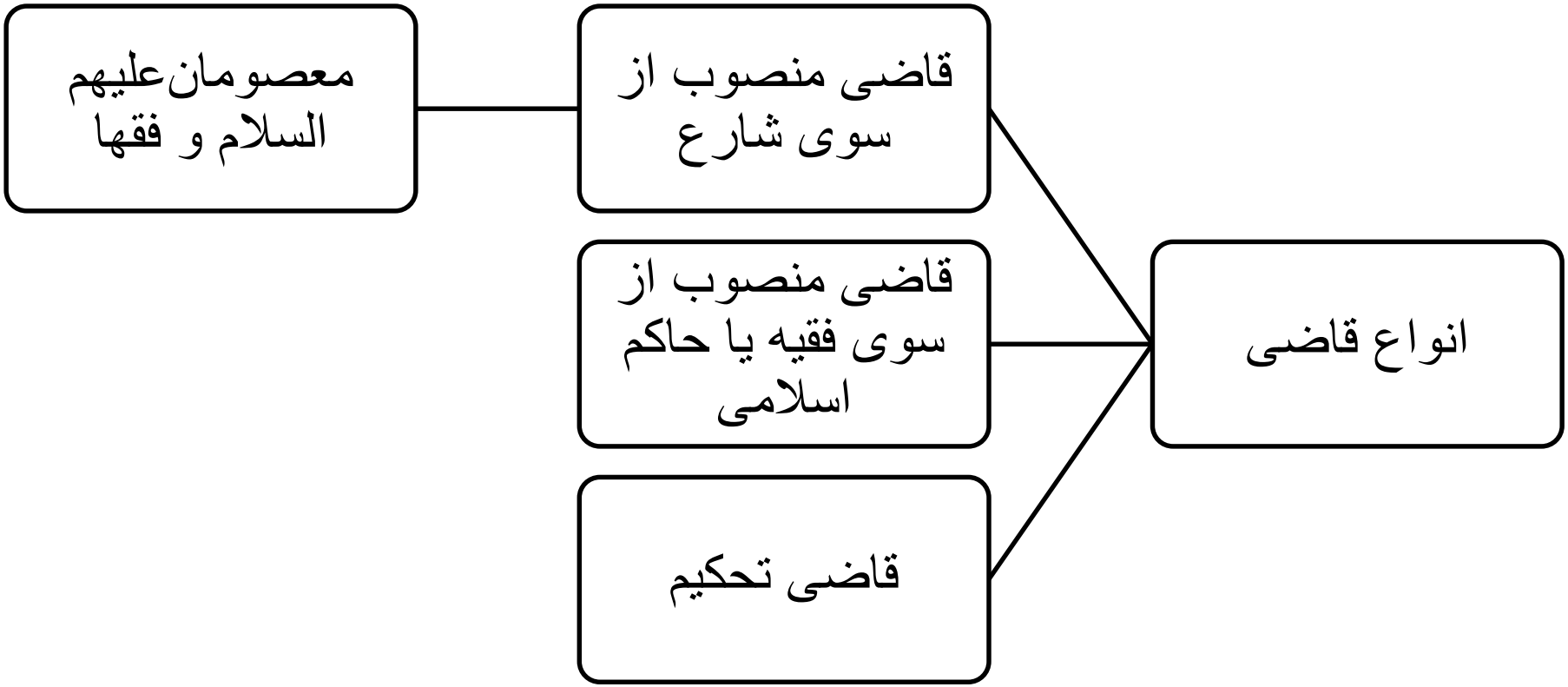

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، ص ۷۳

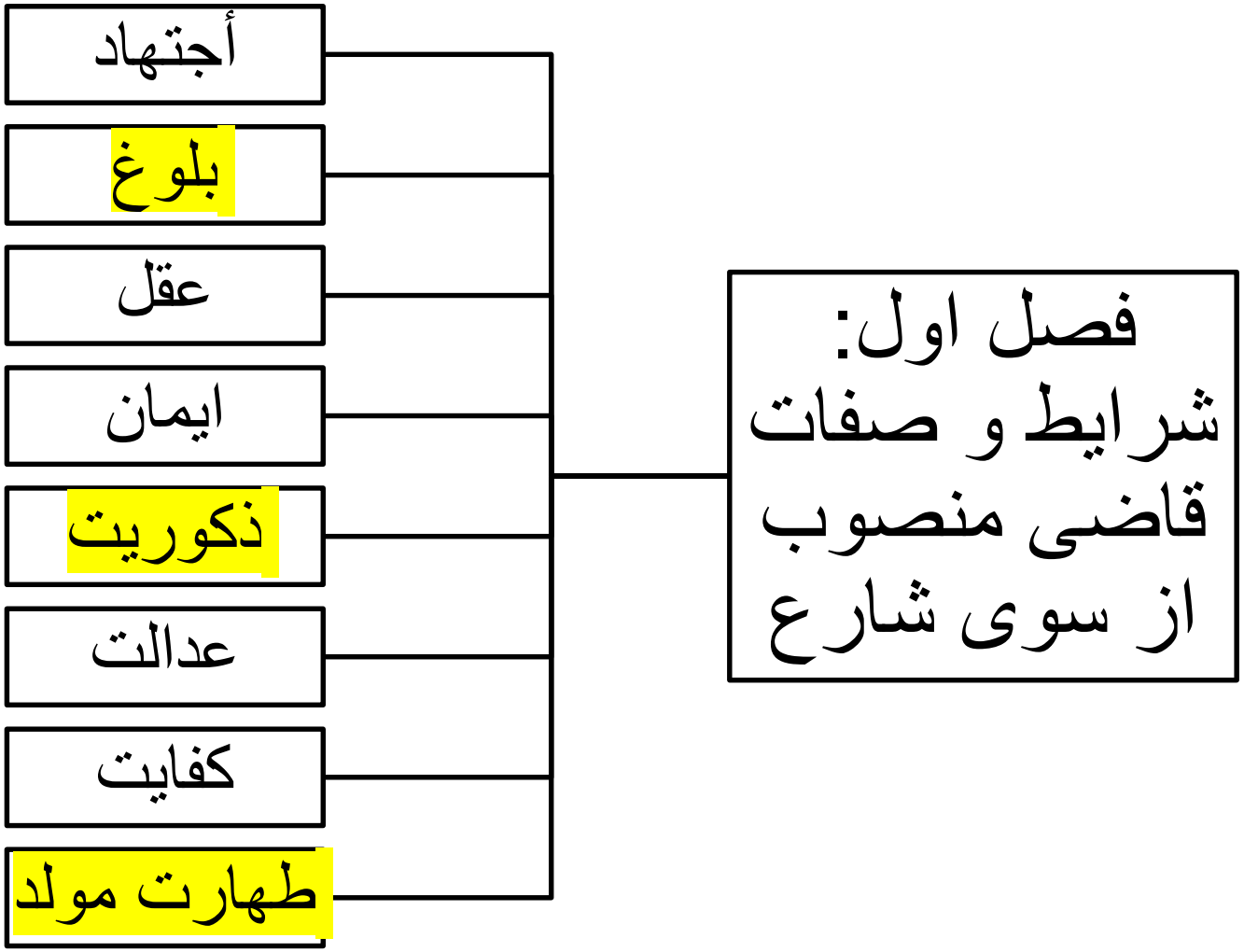

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، ص ۷۴-۱۲۰

انواع قاضی

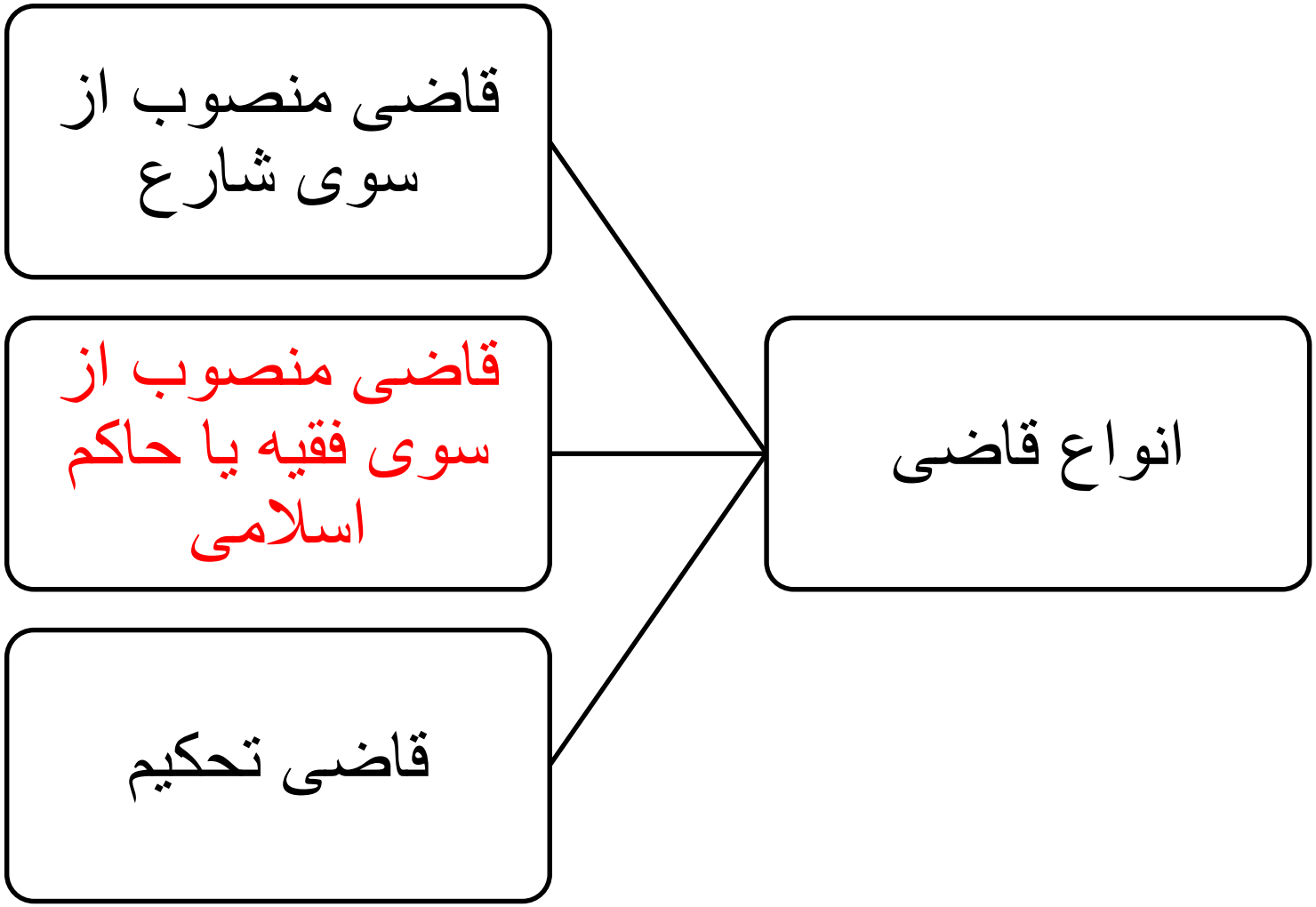

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، ص ۷۳

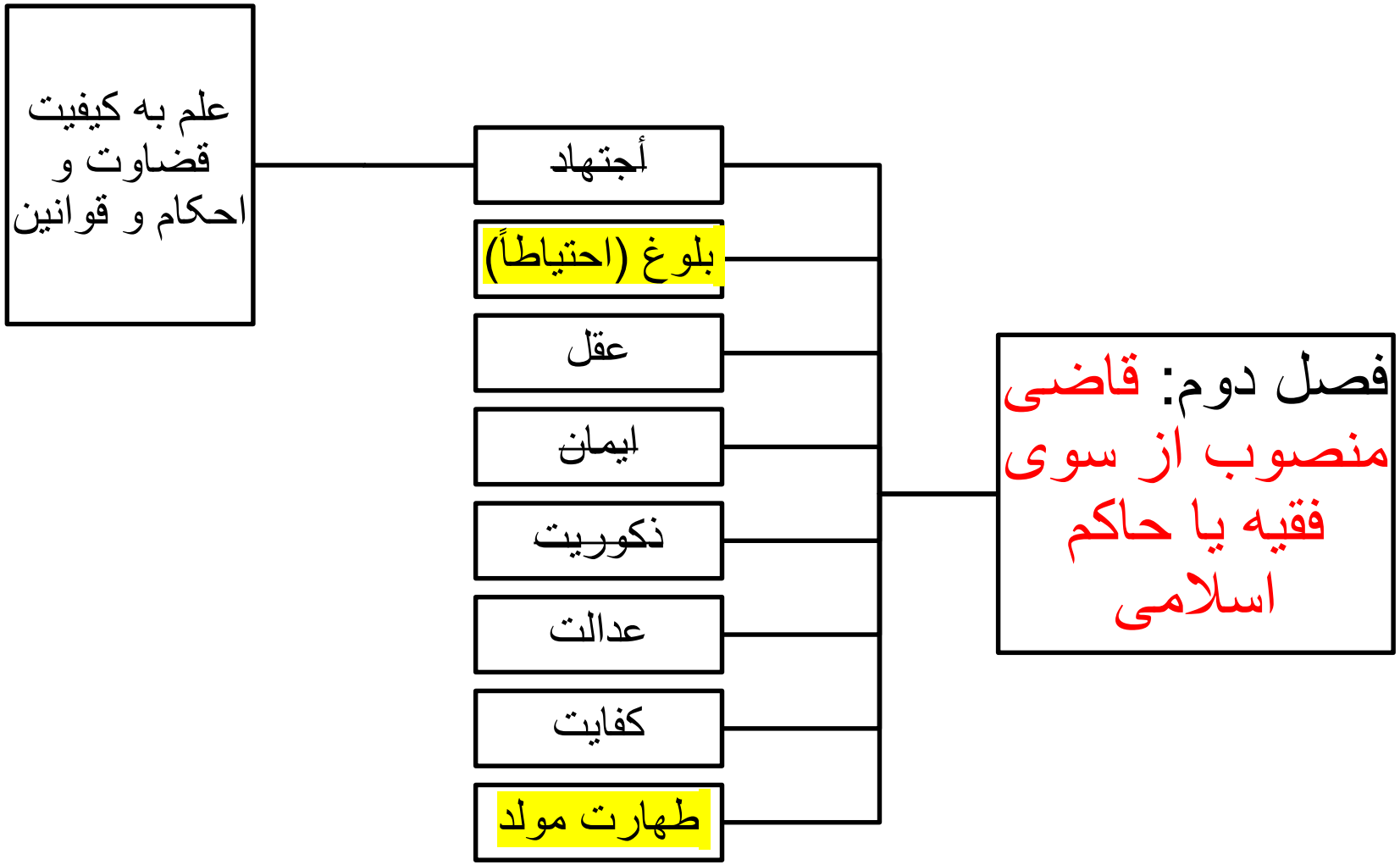

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، ص ۷۴-۱۲۰

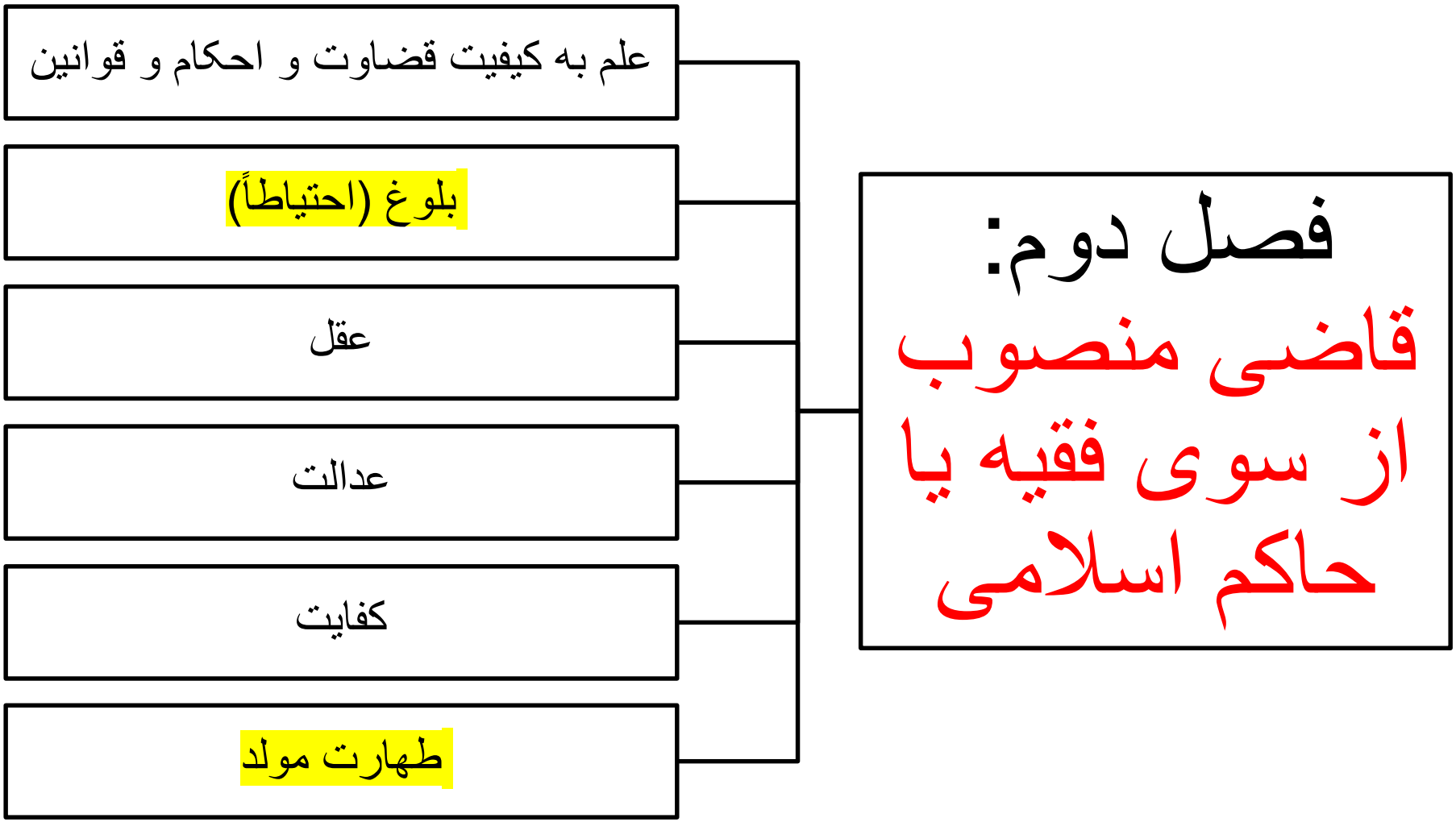

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، ص ۷۴-۱۲۰

قضاوت غیر مسلمان

- اصل سیزدهم: ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی تنها اقلیتهای دینی شناخته می شوند که در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصیه و تعلیمات دینی بر طبق آیین خود عمل میکنند.

قضاوت غیر مسلمان

- ۸۴۲ ۴۹ ابْنُ قُولَوَيْهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ هَارُونَ بْنِ حَمْزَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ قُلْتُ رَجُلَانِ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ نَصْرَانِيَّانِ أَوْ يَهُودِيَّانِ كَانَ بَيْنَهُمَا خُصُومَةٌ فَقَضَى بَيْنَهُمَا حَاكِمٌ مِنْ حُكَّامِهِمَا بِجَوْرٍ فَأَبَى الَّذِي قُضِيَ عَلَيْهِ أَنْ يَقْبَلَ وَ سَأَلَ أَنْ يُرَدَّ إِلَى حَكَمِ الْمُسْلِمِينَ قَالَ يُرَدُّ إِلَى حَكَمِ الْمُسْلِمِينَ

تهذيب الأحكام؛ ج۶، ص: ۳۰۱

قضاوت غیر مسلمان

- ۱۴۷۵۴/ ۴. مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ خَالِدٍ:
- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام، قَالَ: «لَا يُحْلَفُ «۳» الْيَهُودِيُّ وَلَا النَّصْرَانِيُّ وَلَا الْمَجُوسِيُّ بِغَيْرِ اللَّهِ؛ إِنَّ اللَّهَ- عز وجل- يَقُولُ: «فَاحْكُمْ «۴» بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ» «۵»». «۶»

الکافی (ط - دار الحدیث)، ج۱۴، ص: ۷۵۳

قضاوت غیر مسلمان

- (۳). فی «ک، ن» النوادر للأشعری: «لا تحلف».
- (۴). فی الوسائل والتهذیب والاستبصار: «وَأَنْ احْكَمَ». و هو الآیة ۴۹ من سورة المائدة.
- (۵). المائدة (۵): ۴۸.
- (۶). التهذیب، ج ۸، ص ۲۷۸، ح ۱۰۱۳؛ والاستبصار، ج ۴، ص ۳۹، ح ۱۳۱، معلّقاً عن الحسین بن سعید. النوادر للأشعری، ص ۵۳، ح ۹۹، عن النضر بن سوید. تفسیر العیّاشی، ج ۱، ص ۳۲۵، ح ۱۳۱، عن سلیمان بن خالد الوافی، ج ۱۶، ص ۱۰۵۸، ح ۱۶۶۸۴؛ الوسائل، ج ۲۳، ص ۲۶۵، ح ۲۹۵۳۶.

الکافی (ط - دار الحدیث)، ج۱۴، ص: ۷۵۳

قضاوت غير مسلمان

- ۱۴۷۵۵/ ۵. عَنْهُ «۱»، عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنِ الْقَاسِمِ «۲» بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ جَرَّاحٍ الْمَدَائِنِيِّ:
- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام، قَالَ: «لَا يُحْلَفُ «۳» بِغَيْرِ اللَّهِ».
- وَقَالَ: «الْيَهُودِيُّ وَالنَّصْرَانِيُّ وَالْمَجُوسِيُّ لَا تُحْلِفُوهُمْ «۴» إِلَّا بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ». «۵»

الكافي (ط - دار الحديث)؛ ج۱۴، ص: ۷۵۴

قضاوت غیر مسلمان

- (۱). الضمیر راجع إلی الحسین بن سعید المذکور فی السند السابق.
- (۲). فی «ل، ن، بن، جت» وحاشیهٔ «بح»: «قاسم» بدل «القاسم».
- (۳). فی «ن، بح، بف، جت» والنوادر للأشعری: «لا تحلف».
- (۴). فی «ع»: «لا یحلّفوهم».
- (۵). التهذیب، ج ۸، ص ۲۷۸، ح ۱۰۱۴؛ والاستبصار، ج ۴، ص ۳۹، ح ۱۳۲، وفیهما أیضاً هکذا: «عنه، عن النضر بن سوید». النوادر للأشعری، ص ۵۳، ح ۱۰۰، عن جرّاح المدائنی الوافی، ج ۱۶، ص ۱۰۵۹، ح ۱۶۶۸۵؛ الوسائل، ج ۲۳، ص ۲۶۶، ح ۲۹۵۳۷.

الکافی (ط - دار الحدیث)؛ ج۱۴، ص: ۷۵۴

قضاوت غير مسلمان

- ١٠١٨ ١٠ وَ عَنْهُ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ وَ ابْنِ أُبِيِ نَجْرَانَ جَمِيعاً عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ ع يَقُولُ قَضَى عَلِيٌّ ع فِيمَنِ اسْتَحْلَفَ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ بِيَمِينٍ صَبْرٍ أَنْ يَسْتَحْلِفَ بِكِتَابِهِ وَ مِلَّتِهِ

تهذيب الأحكام؛ ج٨، ص: ٢٧٩

يمين صبر

- قال ابن الأثير:« فيه: من حلف على يمين صبر، أى الزم بها وحبس عليها وكانت لازمة لصاحبها من جهة الحكم».

النهاية، ج ۳، ص ۸(صبر)

قضاوت غیر مسلمان

- ۱۴۷۵۳/ ۳. عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّوْفَلِيِّ، عَنِ السَّكُونِيِّ:
- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: «أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام اسْتَحْلَفَ يَهُودِيّاً بِالتَّوْرَاةِ الَّتِي أُنْزِلَتْ عَلَى مُوسَى عليه السَّلامَ «۱»». «۲»

الکافی (ط - دار الحدیث)، ج۱۴، ص: ۷۵۳

قضاوت غیر مسلمان

- (۱). قال الشیخ الطوسی- بعد نقله هذا الخبر ونظیراً له-: «الوجه فی هذین الخبرین أنّ الإمام یجوز له أن یحلف أهل الکتاب بکتابهم إذا علم أنّ ذلک أردع لهم، وإنّما لا یجوز لنا أن نحلف أحداً لا من أهل الکتاب ولا غیر هم إلّابالله، ولا تنافی بین الأخبار». تهذیب الأحکام، ج ۸، ص ۲۷۹.
- وقال الشهید الثانی: «مقتضی النصوص عدم جواز الإحلاف إلّابالله، سواء کان الحالف مسلماً أو کافراً، وسواء کان حلفه بغیره أردع أم لا. وفی بعضها تصریح بالنهی عن إحلافه بغیر الله ... لکن استثنی المصنّف وقبله الشیخ فی النهایة وجماعة ما إذا رأی الحاکم تحلیف الکافر بما یقتضیه دینه أردع من إحلافه، فیجوز تحلیفه بذلک، والمستند روایة السکونی ... ولا یخلو من إشکال». المسالک، ج ۱۳، ص ۴۷۳-۴۷۴.
- (۲). التهذیب، ج ۸، ص ۲۷۹، ح ۱۰۱۹؛ والاستبصار، ج ۴، ص ۴۰، ح ۱۳۵، معلّقاً عن الکلینی الوافی، ج ۱۶، ص ۱۰۵۹، ح ۱۶۶۸۶؛ الوسائل، ج ۲۳، ص ۲۶۶، ح ۲۹۵۳۹.

الکافی (ط - دار الحدیث)، ج۱۴، ص: ۷۵۳

قضاوت غير مسلمان

- [القول فى الاستحلاف بالله]
- و اعلم أنه لا يستحلف أحد إلا بالله تعالى و أسمائه الخاصة به و لو كان الحالف كافرا كما فى النصوص المستفيضة المتقدمة جملة منها و غيرها من الإجماعات المستفيضة فى كتاب الأيمان و النذور بقى منها ما دل على عموم الحكم للكافر بالخصوص و هى أيضا مستفيضة

رياض المسائل (ط - القديمة)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قضاوت غیر مسلمان

- ففی الصحیح لا یحلف الیهودی و لا النصرانی و لا المجوسی بغیر اللّٰه تعالی إن اللّٰه تعالی یقول و أن احکم بینهم بما أنزل اللّٰه و فیه عن أهل الملل کیف یستحلفون فقال لا تحلفوهم إلا باللّٰه تعالی و فی الموثق کالصحیح هل یصلح لأحد أن یحلف أحدا من الیهود و النصاری و المجوس بآلهتهم فقال لا یصلح لأحد أن یحلف إلا باللّٰه تعالی إلی غیر ذلک من النصوص

ریاض المسائل (ط - القدیمة)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قضاوت غير مسلمان

- و ظاهرها كالفتاوى و الاكتفاء فى الحلف بلفظ الجلالة مطلقا خلافا للمبسوط فى المجوسى فلم يجوز فى إحلافه الاقتصار على لفظ الجلالة نظرا إلى اعتقاده أن النور إله فيحتمل إرادته إياه من الإله المعرف فلا يكون حالفا بالله و أوجب لذلك أن يضم إليه ما يزيل الاحتمال كخالق النور و الظلمة إماطة لتأويله

رياض المسائل (ط - القديمة)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قضاوت غير مسلمان

- و هو مع كونه اجتهادا فی مقابلة النص المعتبر شاذ كما صرح به بعض الأصحاب و لكن أفتی به الشهيد فی الدروس و مال إليه فخر الدين محتجا بأنه يجب الجزم بأنه حلف و لا يحصل الجزم بذلک و هو أحوط و إن كان فی تعينه نظر لضعف الحجة بأن الجزم المعتبر هو العلم بكونه قد أقسم بالله الذی هو المأمور به شرعا أما مطابقة قصده للفظه فليس بشرط فی صحة اليمين

رياض المسائل (ط - القديمة)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قضاوت غير مسلمان

- قيل و من ثم كانت النية نية المحلف إذا كان محقا لا الحالف و هو دليل على عدم اعتبار مطابقة القصد للفظ و مقتضى النصوص المتقدمة و الإجماعات المنقولة أنه لا يجوز الإحلاف بغير أسمائه سبحانه كالكتب المنزلة و الرسل المعظمة و الأماكن المشرفة مضافا إلى خصوص المعتبرة ففى الصحيحين أن لله عز و جل أن يقسم من خلقه بما يشاء و ليس لخلقه أن يقسموا إلا به

رياض المسائل (ط - القديمة)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قضاوت غير مسلمان

- و قيل بالكراهة و على التقديرين فلا اعتداد به فى إثبات الحق مطلقا عملا بإطلاق الأدلة المتقدمة

رياض المسائل (ط - القديمة)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قضاوت غير مسلمان

- و لكن ذكر الماتن و قبله الشيخ فى النهايۀ و جماعۀ أنه إن رأى الحاكم إحلاف الذمى بل مطلق الكافر كما قيل بما يقتضيه دينه كونه أردع و أكثر منعا له عن الباطل إلى الحق من الحلف بالله عز و جل جاز له إحلافه به عملا برواية السكونى أن أمير المؤمنين ع استحلف يهوديا بالتوراۀ التى أنزلت على موسى

رياض المسائل (ط - القديمۀ)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قضاوت غير مسلمان

- و هو كما ترى لقصورها عن المقاومة لما مضى من وجوه شتى مع ضعفها فى نفسها على المشهور بين أصحابنا و كونها قضيهٔ فى واقعهٔ لا عموم فيها

رياض المسائل (ط - القديمة)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قضاوت غير مسلمان

- و لذا خصها الشيخ فى التهذيب بالإمام ع كما هو موردها مع احتمال كون الحلف بالتوراة فيها مع ضميمة الحلف بالله تعالى للتأكيد و التشديد و نحوها

رياض المسائل (ط - القديمة)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قضاوت غير مسلمان

- و أيدها الشيخ فى الاستبصار بالصحيحين فى أحدهما عن الأحكام فقال فى كل دين ما يستحلفون كما فى نسخة أو يستحلفون كما فى أخرى و فى الثانى قضى على ع فيمن استحلف أهل الكتاب يمين صبر أن يستحلف بكتابه و ملته

رياض المسائل (ط - القديمة)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قضاوت غير مسلمان

- و فيهما نظر لجواز أن يكون المراد بالأول أنه يمضي عليهم حكمه إذا حلفوا عند حاكمهم كما أنه يجرى عليهم أحكام عقودهم و يلزم عليهم ما لزموا به أنفسهم و احتمال رجوع الضمير فى الثانى إلى الموصول أو كون ذلک بعد ضم اليمين بالله و بالجملة القول الأول أظهر و لكن الجمع بينهما أحوط

رياض المسائل (ط - القديمة)؛ ج۲، ص: ۴۰۲

قاضی منصوب از سوی فقیه یا حاکم اسلامی

فصل دوم:
قاضی منصوب از سوی فقیه یا حاکم اسلامی

- أجتهاد
- بلوغ (احتیاطاً)
- عقل
- ایمان
- ذکوریت
- عدالت
- کفایت
- طهارت مولد

- علم به کیفیت قضاوت و احکام و قوانین
- امکان نصب قاضی سنی یا غیر مسلَمان

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، ص ۷۴-۱۲۰

دراسات الاستاذ: مهدي الهادوي الطهراني

قاضی منصوب از سوی فقیه یا حاکم اسلامی

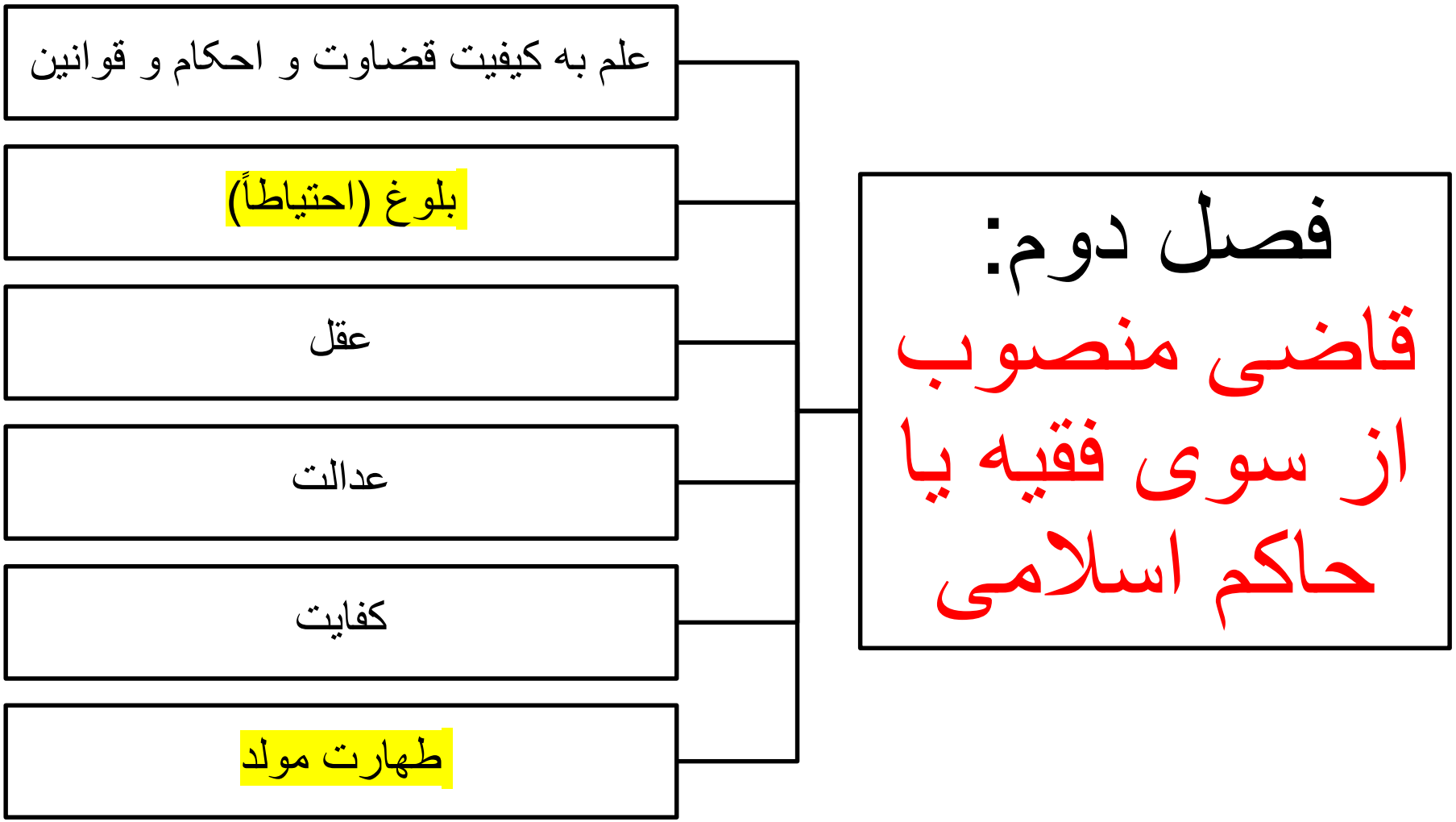

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، ص ۷۴-۱۲۰

انواع قاضی

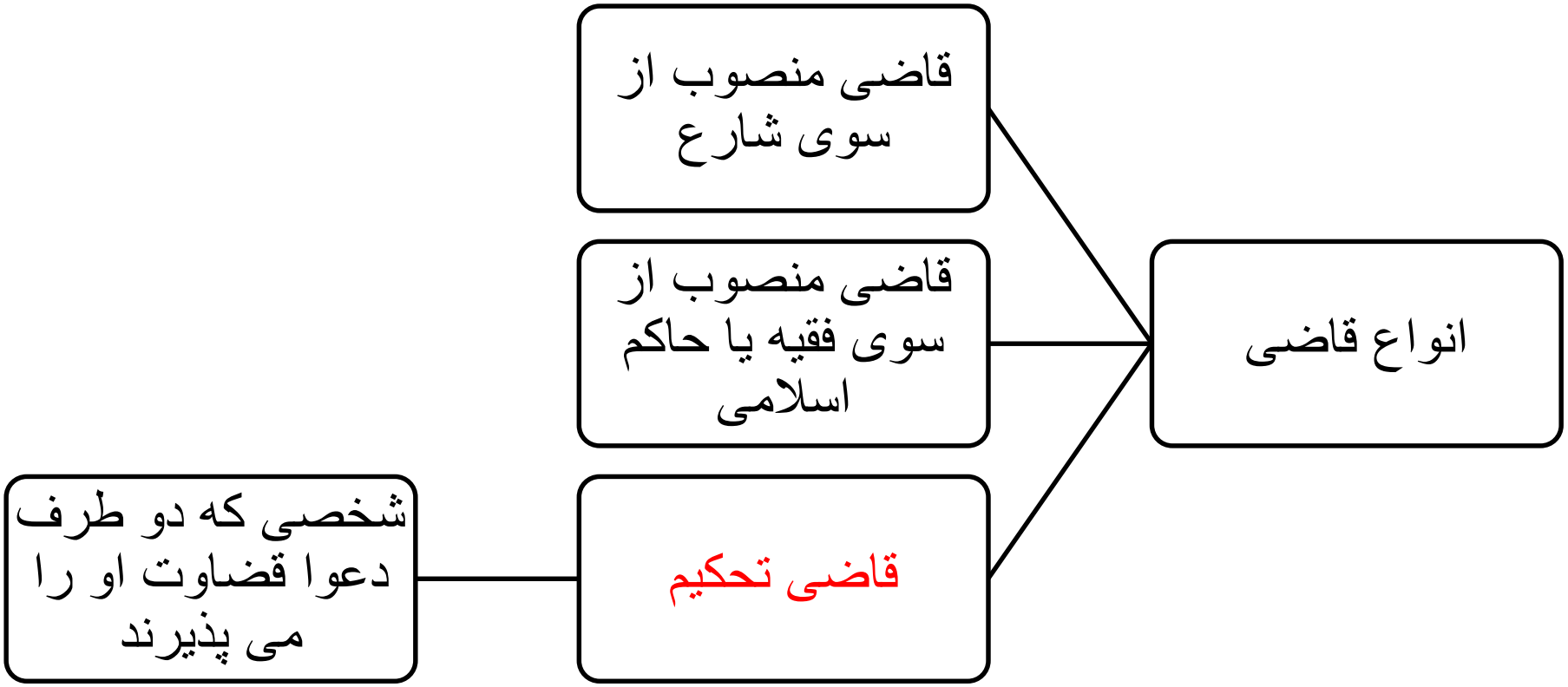

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، ص ۷۳

قاضی تحکیم

- فصل سوم: قاضی تحکیم
- آیا متخاصمان شرعاً می توانند به کسی که معصوم‌علیه السلام، یا فقیه جامع الشرائط او را به منصب قضا نصب نکرده اند، مراجعه کنند، به گونه ای که حکم او برای آنها، از دیدگاه شرع، نافذ و به منزله ی حکم قاضی منصوب باشد؟

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰

قاضی تحکیم

- بدون شک، چنین شخصی شامل فقیه جامع الشرائط که از سوی حکومت اسلامی به منصب قضا گمارده نشده است، خواهد شد. زیرا هر چند او از سوی معصوم‌علیه السلام به این مقام منصوب است، ولی هنگامی که حکومت تشکیل شد و فقیه حاکم، تصدی امر قضا را به شکل کلی در دست گرفت، سایر فقها نمی توانند اقدام به راه اندازی محاکم مستقل و دادرسی کنند، مگر به عنوان قاضی تحکیم که در این بحث به آن خواهیم پرداخت.

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰

قاضی تحکیم

- البته در فرض عدم حکومت اسلامی، مسأله ی قاضی تحکیم فقط به غیر فقیه جامع الشرائط مرتبط خواهد شد. در این حال، دو احتمال قابل تصور است:
- ۱. قاضی تحکیم واجد شرایط شرعی قاضی، یعنی عدالت، عقل، بلوغ، طهارت مولد و رشد)در امور مالی(باشد.
- ۲. قاضی تحکیم واجد این شرایط نیز نباشد.
- پس در بحث قاضی تحکیم، قضاوت سه گروه از افراد مورد بررسی قرار می گیرد:

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰

قاضی تحکیم

- أ. فقیه جامع الشرائطی که در حکومت اسلامی به منصب قضا نصب نشده است.
- ب. شخصی که واجد شرایط شرعی قضاوت است و فقیه می تواند او را به منصب قضا نصب کند، ولی چنین امری صورت نگرفته است، خواه حکومت اسلامی وجود داشته باشد و خواه چنین نباشد.
- ج. شخصی که به دلیل فقدان شرایط، فقیه نمی تواند او را به منصب قضا نصب کند، خواه در فرض حکومت اسلامی خواه در فرض عدم آن.

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰

قاضی تحکیم

- ادله ی اعتبار قضاوت قاضی تحکیم
- اگر از برخی استحسانات و وجوه ذوقی که در کلمات برخی فقها، به ویژه علمای اهل سنت، در بـاب قاضـی تحکیم دیده می شود،(۱۳۴) بگذریم، ادلّه ای که بـرای نفوذ حکم چنین شخصی مطرح شده است، عبارتند از:

قاضی تحکیم

- ۱. خبر احمد بن الفضل الکناسی که از کشی در رجالش نقل شده است. او می گوید: امام صادق‌علیه السلام فرمود: آنچه از شما به من می رسد، چیست؟ گفتم: چه چیز؟ فرمود: به من رسیده است شما در »کُناسه«(۱۳۵) یک قاضی نشانده اید. گفتم: بله، قربانت گردم، مردی است به نام عروة القتات)القتاب(و او مردی است که بهره ای از عقل دارد. نزد او جمع می شویم، با او گفتگو و از او پرسش می کنیم سپس آنها را بر شما عرضه می نماییم. حضرت‌علیه السلام فرمود: اشکالی ندارد.(۱۳۶)

خبر احمد بن الفضل الکناسی

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰

قاضی تحکیم

- ۳۳۴۴۶- ۳۱- «۲» وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مَنْصُورٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْفَضْلِ الْكُنَاسِيِّ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اَللَّهِ ع أَيُّ شَيْ‌ءٍ بَلَغَنِي عَنْكُمْ قُلْتُ مَا هُوَ- قَالَ بَلَغَنِي أَنَّكُمْ أَقْعَدْتُمْ قَاضِياً بِالْكُنَاسَةِ- قَالَ قُلْتُ: نَعَمْ جُعِلْتُ فِدَاكَ- رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ عُرْوَةُ الْقَتَّاتُ- وَ هُوَ رَجُلٌ لَهُ حَظٌّ مِنْ عَقْلٍ- (نَجْتَمِعُ عِنْدَهُ فَنَتَكَلَّمُ وَ نَتَسَاءَلُ) «۳»- ثُمَّ يَرِدُّ ذَلِكَ إِلَيْكُمْ قَالَ لَا بَأْسَ.

وسائل الشيعة؛ ج۲۷، ص: ۱۴۷

قاضی تحکیم

- به این روایت چنین استدلال شده است: حضرت‌علیه السلام با پذیرش قضاوت مردی که مردم او را به این سمت پذیرفته بودند و تنها ویژگی او این بود که بهره ای از عقل داشت، در واقع نفوذ قضاوت هر کسی را که مردم او را بپذیرند، امضا کرده است.
- لکن در استدلال به این روایت چند اشکال وجود دارد:

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰

قاضی تحکیم

- أ. ارسال در سند: سند این روایت به این شکل است: »کشّی از عیّاشی از احمد بن منصور از احمد بن الفضل الکناسی از امام صادق‌علیه السلام«.
- اگر احمد بن منصور در این سند، »احمد بن منصور خزاعی« از اصحاب امام رضاعلیه السلام باشد،(۱۳۷) نقل عیاشی از او بدون واسطه بسیار بعید است.

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰

قاضی تحکیم

- زیرا عیّاشی غالباً از اصحاب علی بن الحسن بن الفضّال نقل می کند(۱۳۸) که خود او از اصحاب امام هادی و امام عسکری‌علیهما السلام است.
- به همین دلیل شیخ طوسی در رجال خود، عیّاشی را در زمره ی کسانی که از معصومان‌علیهم السلام نقل نکرده اند، قرار داده است.

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰

قاضی تحکیم

- البته اگر احمد بن منصور دراین سند، »خزاعی« نباشد، چون نقل عیّاشی از امام صادق‌علیه السلام به دو واسطه بعید است، احتمال ارسال، افزون بر این که بین او و احمد بن منصور وجود دارد، بین احمد بن منصور و احمد بن الفضل الکناسی نیز وجود خواهد داشت. به هر تقدیر، ارسال در سند این حدیث به گونه ای محتمل است که اگر راویان آن ثقه بودند، امکان استناد به آن نبود.(۱۳۹)

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰

قاضی تحکیم

- ب. ضعف راویان: احمد بن منصور، چه خزاعی باشد و چه نباشد، توثیقی ندارد.(۱۴۰)
- احمد بن الفضل الکناسی نیز، چه احمد بن الفضل الخزاعی باشد و چه نباشد، فاقد توثیق است.(۱۴۱)

قاضی تحکیم

- ج. عدم نظر به قضاوت: اگر از ضعف سند این روایت چشم بپوشم، دلالت آن نیز بر نفوذ قضاوت قاضی تحکیم مخدوش است، زیرا از ادامه ی حدیث که راوی می گوید: »نزد او جمع می شویم. با او گفتگو و از او پرسش می کنیم...«، معلوم می شود، مراد از »قاضی« در این روایت »قضاوت« به معنای اصطلاحی، یعنی رفع خصومت، نیست(۱۴۲) و لااقل دلالت حدیث بر قضاوت مصطلح مجمل است.(۱۴۳)

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰

قاضی تحکیم

- د. احتمال انتصاب: گفته اند شاید این واقعه بعد از نصب عام قاضی در مقبوله ی عمر بن حنظله یا مشهوره ی ابی خدیجه، صورت گرفته باشد.(۱۴۴) یعنی در واقع امام‌علیه السلام، به فرض صحت سند و اراده ی قضاوت مصطلح، تحقّق شرایط را در شخص مزبور مورد پرسش قرار داده است و راوی با عبارت: »له حظّ من العقل«، اطلاع او از اخبار اهل البیت‌علیهم السلام را خبر داده است. نصب او از سوی شیعیان نیز نشان از تشیع او دارد.

قضاوت و قاضی، هادوی تهرانی، صص ۶۰-۷۰